

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kogukonnahariduse ja huvitegevuse õppekava

Merle Lukka

**NOORTEKOGUKONDADE RESSURSIPÕHINE ARENDAMINE VILJANDIMAA
NOORTEKESKUSTES NOORSOOTÖÖTAJATE VAATES**

Lõputöö

Juhendaja: Külli Salumäe, MA, huvihariduse õpetaja

Viljandi 2026

Resümee

Noortekogukondade ressursipõhine arendamine Viljandimaa noortekeskustes noorsootöötajate vaates

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada, kuidas panustavad Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad noortekogukondade ressursipõhisesse arendamisse. Uurimus on kvantitatiivne, andmeid koguti 16-lt noorsootöötajalt 16-st erinevast noortekeskusest. Tulemustena selgus, et noorsootöötajad rakendavad eelkõige noorte isiklike ressursse – teadmisi, oskusi ja isikuomadusi ning näevad oma rolli toetaja ja suunajana. Vähem kasutatakse kogukondlike ja institutsionaalseid ressursse, sh koostöövõrgustikke. Noorsootöötajate lähenemine noortekogukonna arendamisele on kooskõlas ressursipõhise kogukonnaarenduse (Asset Based Community Development) põhimõtetega. Uurimuse tulemused võimaldavad paremini mõista noorsootöötaja rolli noortekogukonna arendajana ning järeldada, et teadlikuks ressursipõhiseks kogukonnaarenduseks on Viljandimaa noortekeskustes eeldused olemas.

Võtmesõnad: kogukond, noored, noorsootöö, ressursipõhine kogukondade arendamine, ABCD-mudel

Abstract

Asset-based development of youth communities in Viljandi County youth centres from the perspective of youth workers

The aim of the thesis is to determine how youth workers in Viljandi County youth centres contribute to the asset-based development of youth communities. The study is quantitative, and data were collected from 16 youth workers from 16 different youth centres. The results revealed that youth workers primarily draw on young people's personal resources—such as knowledge, skills, and personal qualities—and perceive their role as one of support and guidance. Community and institutional resources, including cooperation networks, are used less frequently. The approach of youth workers to developing youth communities is in line with the principles of asset-based community development (ABCD). The results of the study enable a better understanding of the role of a youth worker as a developer of youth communities and lead to the conclusion that the prerequisites for conscious asset-based community development exist in the youth centres of Viljandi County.

Keywords: community, youth, youth work, asset-based community development, ABCD-mode

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Noorte osalemine ühiskonnas	7
1.1 Kodanikuühiskonna mõiste	7
1.2 Kogukonna mõiste	8
1.3 Noored ja noorte osalus	10
1.4 Noorsootöö aspektid ühiskonnas	11
1.5 Ressursipõhine kogukondade arendamine.....	13
1.6 Ressursipõhine lähenemine noortega töötamisel.....	16
2. Metoodika.....	17
2.1 Valim.....	17
2.2 Andmete kogumine.....	18
2.3 Andmeanalüüs	19
3. Tulemused.....	20
3.1 Inimressursid	21
3.2. Keskkonna ja kohapõhised ressursid	22
3.3 Kogukonnaühenduste ressursid	24
3.4 Institutsioonilised ressursid	25
3.5 Inimestevahelised suhted ja kogukonnalood	27
Arutelu ja järeldused	28
Uurimustöö piirangud ja edasised soovitused.....	31
Kasutatud allikad.....	33
LISA 1. Uurimustöö küsitlus	36
LISA 2. Lihtlitsents.....	40

Sissejuhatus

Noortekeskused täidavad olulist rolli noortele turvalise ja ligipääsetava keskkonna loomisel, mis soodustab nende arengut, osalust ja kogukondlikku aktiivsust. Noortekeskuste kaudu toetatakse noorte kaasamist neid puudutavatesse otsustusprotsessidesse ning luuakse võimalusi omaalgatuse, koostöö ja ühiskondliku vastutuse kujunemiseks. Noorsootöö põhialused – noorekesksus, vabatahtlikkus, osalus, partnerlus ja võimestamine – rõhutavad, et noored ei ole pelgalt tegevuste sihtrühm, vaid aktiivsed osalised oma elu ja kogukonna kujundamisel (Noorsootöö seadus [NTS], 2026).

Eestis on noorsootöö korraldamine kohaliku omavalitsuse ülesanne, samal ajal kui riik loob noorsootöö kvaliteeti, ligipääsu ja arengut toetavad raamistikud (NTS, 2026). Selline korraldus võimaldab noortekeskustel toimida kogukonna sidususe ja noorte osalusvõimaluste toetajatena. Noorte tegelik panus kogukonda ei sõltu aga üksnes teenuste olemasolust, vaid ka sellest, milliseid ressursse kogukonnas märgatakse ning kuidas noorsootöötajad neid ressursse väärtustada ja praktiliselt kasutada oskavad.

Kogukondade arendamist on traditsiooniliselt käsitletud eeskätt vajaduspõhise lähenemise kaudu, mille keskmes on probleemide ja puudujääkide kaardistamine ning sekkumiste kavandamine nende leevendamiseks. Samas on kogukonnaarenduse valdkonnas üha enam tähelepanu pälvinud ressursipõhine lähenemine, mis seab fookusesse kogukonnas juba olemasolevad tugevused, oskused, suhted ja võimalused (Kretzmann & McKnight, 1993).

Selles lõputöös on lähtutud ressursipõhisest kogukonna arendamise mudelist – Asset-Based Community Development, sest see sobitub hästi noorsootöö põhimõtetega, mille keskmes on noorte vabatahtlik osalus, nende kaasamine otsustus- ja tegutsemisprotsessidesse ning olemasolevate oskuste ja tugevuste märkamine ja arendamine. Kuuspalu (2023) rõhutab, et ressursipõhise kogukonna arendamise kontekstis on eriti oluline dokumenteerida ka neid praktikaid, mida ei nimetata otsesõnu ABCD-mudeliks, kuid mis toimivad samadel põhimõtetel – kaasatakse inimesi, märgatakse nende oskusi ja ressursse ning toetatakse kogukonnast endast alguse saavaid algatusi. Selliste praktikate süstemaatiline kirjeldamine võimaldab paremini mõista ressursipõhise lähenemise tegelikku rakendumist erinevates valdkondades ning loob aluse edasiseks analüüsiks ja arendustegevuseks.

ABCD-mudelit on edukalt rakendatud väga erinevates kogukondades üle maailma – alates Etioopiast ja India küladest kuni Šotimaa maapiirkondadeni, käsitledes teemasid

alkoholiprobleemide leevendamiseks kuni neoliberalismi mõjude ja tervena vananemise toetamiseni (Kuuspalu, 2023). Pärnumaa pilootprojekt (2025) rakendab ABCD-mudelit ka Eesti kontekstis: kogukonnad kaardistavad oma varad, loovad ühise visiooni ning seovad olemasolevad ressursid konkreetseteks algatusteks. See näitab, et ressursipõhine lähenemine ei ole pelgalt teoreetiline raamistik, vaid toimiv ja kohandatav meetod kohalikes kogukondades.

ABCD-lähenemise tõhusust näitavad ka rahvusvahelised uuringud noortega töötamisel. Hopkins (2024) uuris ABCD-mudeli rakendamist USA koolikeskkonnas ning leidis, et tugevustele keskendumine suurendas õpilaste kaasatust, parandas motivatsiooni ja lõi tugevama koostöövõrgustiku noorte ja täiskasvanute vahel. Kui noortele anti võimalus kasutada oma oskusi ja kogukonna ressursse, kasvas nende enesekindlus, vastutustunne ja valmisolek panustada ühiste eesmärkide saavutamisse (Hopkins, 2024). Need tulemused kinnitavad, et ABCD-mudel ei ole üksnes kogukondade arendamise meetod, vaid ka tõhus noorte võimendamise ja osalusvalmiduse toetamise vahend.

Ressursipõhist lähenemist noortega töötamisel on käsitletud ka juhtumiuuringutel põhinevas reflektiivses uurimisraportis, milles analüüsiti noorsootöö organisatsioonide praktikaid ja ressursipõhise lähenemise rakendumist igapäevatoös. Uuring tõi esile, et noorte tugevused ehk ressursid ei ole püsivad, vaid kujunevad ja arenevad ajas ning nende arengut toetatakse nii kohapõhise kui ka digitaalse koostöö kaudu (Roberts & Freeman, 2021).

Kuigi ABCD-lähenemist rakendatakse minu hinnangul ka Eesti noortekeskuste igapäevatoös sageli, ei ole seni uuritud, kuidas ressursipõhine lähenemine noortekeskustes avaldub, milliseid kogukonna ressursse noorsootöötajad süstemaatiliselt kasutavad ning millised ressursid jäävad alarakendatuks. Varasemad Eesti kogukonnauuringud on keskendunud eeskätt kogukondade üldisele võimekusele, aktiivsusele ja toimimismustritele, käsitledes kogukondi laiemas sotsiaalses ja regionaalses kontekstis (Vihma & Lippus, 2014), Uuringuid, mis käsitlevad, kuidas noorsootöötajad noortekeskuste noortekogukondi arendavad ning missuguseid ressursse seejuures kasutavad, ei ole ma leidnud.

Käesoleva uurimuse eesmärk on välja selgitada, kuidas panustavad Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad kohalike noortekogukondade ressursipõhisesse arendamisse.

Uurimisküsimused:

1. Milliseid ressursse kasutavad noortekeskuste noorsootöötajad noortekogukondade arendamisel?

2. Kuidas kattuvad noortekeskuste praktikad ressursipõhise kogukonnaarenduse põhimõtetega?

Lõputöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas käsitletakse teoreetilisi aluseid. Teises osas tutvustatakse uurimuse valimit, meetodit ja läbiviimise protsessi ning kolmandas osas esitatakse uurimistulemused ja järeldused, mis annavad ülevaate noorsootöötajate panusest kohalike noortekogukondade arendamisel.

Lõputöös on rakendatud Microsoft 365 Copilot`it akadeemilise sõnastuse täpsustamiseks ja teksti sidususe viimistlemiseks. Kõik töö sisulised valikud, analüüs, tõlgendused ja järeldused on tehtud töö autori poolt ning autor vastutab täielikult töö sisu, kasutatud allikate korrektsuse ja heade akadeemiliste tavade järgimise eest.

1. Noorte osalemine ühiskonnas

Lõputöö teooriaosa käsitleb uurimuse keskseid teoreetilisi lähtekohti. Peatükides avatakse kodanikuühiskonna ja kogukonna mõisted, mõiste noored ja noorte osalus ning käsitletakse noorsootöö olemust ja selle aspekte ühiskonnas. Lisaks eelnevatele antakse ülevaade ressursipõhise kogukonna arendamise mudelist, et luua teoreetiline raamistik uurimustulemuste analüüsimiseks ja tõlgendamiseks.

1.1 Kodanikuühiskonna mõiste

Kodanikuühiskonna mõiste tõusis 1990. aastate intellektuaalse- ja poliitilise debati kesksele kohale, kuna seda hakati käsitlema demokraatia, hea valitsemistava ja pluralismi ühe olulisima tugistruktuurina. Ühiskondlikes aruteludes rõhutati, et kodanikualgatusel ja vabatahtlikel ühendustel on oluline roll nii demokraatlike institutsioonide tugevdamisel kui ka ühiskonna mitmekesisuse ja sotsiaalse sidususe toetamisel (Edwards, 2009). Järgneval kümnendil kasvas huvi kodanikuühiskonna uute vormide vastu veelgi, kuna digitaaltehnoloogia areng, sotsiaalmeedia platvormid ja teised internetipõhised suhtluskanalid loiid inimestele uusi võimalusi organiseeruda, oma seisukohti väljendada ja poliitilistes protsessides osaleda. Selliste arengute esilekerkimist mõjutas osaliselt rahulolematust traditsiooniliste esindusdemokraatia vormidega ning soov leida paindlikumaid ja vahetumaid osalusviise (Edwards, 2009).

Siseministeeriumi kodulehe informatsiooni järgi hõlmab kodanikuühiskond omaalgatuslikku koostööd oma huvide järgimiseks ning osalemist avalike asjade arutamises ja otsustamises, samuti seda koostööd võimaldavaid ühendusi, võrgustikke ja institutsioone (Siseministeerium, s.a.).

Kodanikuühiskonna mitmekülgset olemust on rahvusvahelises teoorias kirjeldatud erinevate lähenemiste kaudu. Edwards (2011) on pakkunud kodanikuühiskonna analüüsimiseks neli omavahel seotud dimensiooni, mis aitavad vältida kodanikuühiskonna üheplaanilist käsitlust ja näha seda terviklikult. Edwardsi (2011) käsitluses eeldab tugev kodanikuühiskond korruga toimivat organisatsioonilist baasi, väärtuspõhist kultuuri, sisukat avalikku aruteluruumi ja reaalse mõju saavutamist, mis kokku võimaldavad kodanikel ühiskondlikke protsesse järjepidevalt ja tulemuslikult suunata.

Eesti kontekstis on kodanikuühiskonna kujunemist ja toimimist mõjutanud nii ajaloolised kui poliitilised tegurid. Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon (EKAK), mis kiideti heaks 2002. aastal, määratleb avaliku võimu ja kodanikualgatuse vastastikku täiendavate partneritena ning rõhutab, et mõlemad pooled vastutavad ühiskonna arengu ja demokraatlike protsesside toimimise eest. EKAK lähtub arusaamast, et kodanike omaalgatusel on olnud Eesti rahvusliku identiteedi kujunemisel keskne roll alates 19. sajandi seltsiliikumistest ning samuti taasiseseisvumise protsessis, mil kodanikuühiskonna algatused aitasid kaasa riigi taastamisele ja poliitilise osaluse laienemisele. Kontseptsiooni kohaselt tugevdavad vabatahtlikud ühendused ühiskonna sidusust, loovad uusi koostöövorme ning pakuvad avalikule võimule olulist partnerlust poliitikate kujundamisel ja elluviimisel (EKAK, 2002).

Kodanikuühiskonda tuleks käsitleda dünaamilise ja pidevalt areneva nähtusena, mida kujundavad muutuvad poliitilised, kultuurilised ja tehnoloogilised tingimused. Edwards (2011) rõhutab, et kodanikuühiskonna tegelik tähendus ja toimimisviisid kujunevad alati konkreetsetes ühiskondlikus kontekstis ning erinevad riigiti ja piirkonniti. Seetõttu tuleb kodanikuühiskonda mõista mitte staatilise struktuuri, vaid sotsiaalse ruumina, mis areneb vastavalt sellele, kuidas kodanikud, ühendused ja avalik võim loovad ja hoiavad dialoogi ning kujundavad ühiselt ühiseid eesmärke (Edwards, 2011).

1.2 Kogukonna mõiste

Kogukonda mõistetakse tänapäeval üha enam kui inimestevaheliste suhete võrgustikku, mis tekib ühiste väärtuste, eesmärkide ja koostegutsemise pinnalt. Dagmar Narusson (2021) kirjeldab kogukonda kui *dialoogilist keskkonda*, kus kuulamine ja vastuse saamine loovad inimesele märgatuse, kuulumise ning turvatunde. Tema sõnul ei kujunda ühist paikkonda jagavad inimesed automaatselt kogukonda – selle eelduseks on suhete kvaliteet, vastastikkus ja aktsepteerimine, mis omakorda loovad aluse koosloomet toetavale kultuurile.

Narusson (2021) kasutab kogukonna mõtestamisel metafoori „*kogukond kui maastik*“, et esile tuua kogukonna kompleksset ja mitmekihilist rolli inimese arengus. Tema käsitluses kujutab kogukond endast dünaamilist keskkonda, mis võimaldab inimesel üheaegselt kogeda paika olemiseks (*place for being*), kus turvatunne ja aktsepteeritus loovad eeldused psühholoogiliseks stabiilsuseks; paika tegutsemiseks (*place for doing*), mis pakub võimalusi aktiivsuseks, osaluseks ja ühisesse tegevusse panustamiseks; paika kujunemiseks (*place for*

becoming), kus toetatakse identiteedi kujunemist ning isiksuse arenguprotsesse; ning paika kuulumiseks (*place for belonging*), mis loob ühtekuuluvustunde ja sotsiaalse sidususe. Selline kogukondlik „maastik“ toimib tervikliku arenguruumina, mis raamib ja mõjutab indiviidi kasvamist, kujundades nii tema enesemõistmist kui ka suhestumist laiemate sotsiaalsete tähenduste ja seostevõrgustikega. Nende kvaliteetide toimimiseks on vaja avatud dialoogi oskust ja dialoogilise ruumi loomise võimekust, mis võimaldab inimestel üksteist kuulata ja mõista (Narusson, 2021)

Kogukonnad toimivad sildadena elanike, kohalike omavalitsuste ja organisatsioonide vahel, toetades kodanike osalust ja tugevdades sotsiaalset sidusust. Kogukondade rolli nähakse ka demokraatlike protsesside ja kohaliku elu arendamisel (HEAK, s.a.).

Kogukond on katusermin, mis hõlmab inimrühmi, keda seob sotsiaalne suhtlus, vastastikune seotus, jagatud väärtused ja eesmärgid. Veebikeskkonnas on rõhutatud, et kogukond ei võrdu naabruskonnaga – kogukond tekib alles siis, kui inimesed loovad suhteid, toimetavad koos ja kujundavad ühise identiteedi (Kogukonnaveeb, s.a.).

Annist (2021) käsitleb kogukonda kui nähtust, mille tähendus on ajas muutunud. Ta kirjeldab, et tänapäeval koonduvad inimesed kogukondadesse üha enam ühise tegevuse ja huvide ümber ning kogukondlik tegutsemine on seotud koostööga.

Kogukonda iseloomustab Putnami (2000) järgi eelkõige see, millisel määral on selle liikmete vahel välja kujunenud usaldus, koostöövalmidus ja toimivad suhted. Robert D. Putnam (2000) määratleb inimestevahelistest sidemetest, ühistes normidest ja vastastikusest usaldusest tekkiva ressursi sotsiaalse kapitalina, mis võimaldab kogukonnal tõhusalt tegutseda. Ta eristab kahte olulist kogukonnasisest suhetüüpi: siduskapital, mis tugevdab grupi sisemist ühtehoidmist ja toetus ning sildkapital, mis loob ühendusi erinevate rühmade vahel ja laiendab kogukonna avatust ning koostöövõimet. Putnami käsituses ei teki kogukond pelgalt samas paigas elavate inimeste kogumi põhjal, vaid areneb välja läbi järjepideva suhtluse, usalduslike suhete ja ühiste tegevuste. Need tegurid annavad kogukonnale sisemise tugevuse ning toetavad selle võimet siduda erinevaid ühiskonnagruppe ja lahendada probleeme ühiste jõupingutuste kaudu. Putnam rõhutab ka vastastikuse mõju dünaamikat: mida rohkem kogukonnas kogetakse toimivat koostööd, seda enam kasvab usaldus inimeste vahel. Tugevam usaldus omakorda suurendab valmisolekut koos tegutseda. Tema sõnul kujuneb niimoodi kogukond, mis on sidus, vastupidav ja võimeline end ise arendama. (Putnam, 2000)

1.3 Noored ja noorte osalus

Rahvusvaheliselt kasutatakse mõistet „noored“ enamasti vanuserühma 15–24 eluaasta kohta (United Nations, s.a.), samas kui World Health Organization (WHO, s.a.) eristab teismelisi vanuses 10–19 aastat ning noori vanuses 15–24 aastat. Eestis määratleb Noorsootöö seadus nooreks 7-26-aastase isiku, mis on laiem, kui rahvusvaheline standard (NTS, 2026).

Kogu Eesti rahvastikust moodustavad noored ligikaudu viiendiku (Statistikaamet, 2025) ning nende olukorda ja arengutingimusi käsitlevaid andmeid kogub ja analüüsib Noorteseire süsteem, mis koondab ülevaateid noorte elutingimustest, osalusest ja heaolust Eestis (Haridusportaal, s.a.). Noorteseire eesmärk on toetada noortevaldkonna kujundamist ning pakkuda alusmaterjali noorsootöö tulemuslikkuse hindamiseks. Noorteseire aastaraamatus rõhutab Taru (2014), et noorsootöö mõju ei tohiks hinnata üksnes teenuste arvu või osalejate hulga kaudu, vaid tähelepanu tuleb pöörata ka sellele, kuidas noorsootöö toetab noorte pädevuste kujunemist, autonoomia arengut ja sotsiaalset sidusust.

Martinson (2017) toetub Brodie jt (2009) osaluse kolme dimensiooni käsitlusele, sidudes selle Eesti noorsootöö kontekstiga ning väidab, et noorte osalus kujuneb enamasti individuaalsest ja sotsiaalsest osalusest, jõudes avaliku osaluseni vaid siis, kui noortele luuakse teadlikult võimalused vastutuse ja otsustusruumi suurendamiseks. Tema hinnangul on sisukas noorte osalus ühiskonna küpsuse mõõdupuu, mistõttu pelgalt formaalne kaasamine ei täida demokraatiat tugevdavat ega noori võimestavat eesmärki. Samuti osutab Martinson noorsootöö keskele rollile erinevate osalussfääride ühendamisel, rõhutades, et noortekeskused ja noorsootöötajad saavad toetada noorte liikumist individuaalsest osalusest sotsiaalsesse ning sealt edasi avalikku osalusruumi, pakkudes turvalisi kogemusi, nähtavust ja tuge otsustusoskuste kujunemisel.

Euroopa Liidu noortestrategia 2019- 2027 seab samuti osaluse keskele kohale. Strateegia kolm sammast: *Engage, Empower, Connect*, näitavad, et noorte kaasamine ei ole pelgalt poliitiline loosung, vaid demokraatliku kvaliteedi näitaja. Strateegia eesmärk “Space and Participation for all” toob selgelt nähtavale sõnumi, et noortel peab olema turvaline ja reaalne osalusruum. (European Youth Portal, s.a.)

Kass (2025) rõhutab, et noortel peab olema võimalus ise tegevusi ja protsesse algatada ning on oluline, et noorte osalus ei piirduks vaid kaasamisega, vaid võimaldaks neil ka ise algatada ja juhtida protsesse. See on oluline nii kogukondlikul kui ka riiklikul tasandil, et noored tunneksid end tõeliselt kaasatud ja võiksid vastutust oma elu kujundamise eest.

Kohalikul tasandil annavad noortele otsustusõiguse noortevolikogud, mis tegutsevad linna- ja vallavolikogude juures nõuandvate osaluskogudena. Selle liikmed valitakse demokraatlikult ja nende ülesanne on esindada noorte huvisid ning teha ettepanekuid omavalitsuse tasandi otsustajatele (Eesti Noorteühenduste Liit, s.a.). Maakondlikku rolli täidavad noortekogud, mis ühendavad piirkonna noorte vaateid ning toetavad kohalike noortevolikogude tööd. Need toimivad dialoogiplatvormina noorte ja otsustajate vahel ning panustavad poliitikakujundusse laiemalt (Pärnumaa Noortekogu, s.a). Riiklikul tasandil tegutsevad ministeeriumite juurde loodud noortenõukogud, mis võimaldavad noortel osaleda strateegilistes aruteludes juba varases (ENL, s.a.). Koolikeskkonnas on peamiseks osalusvormiks õpilasesindus, mis esindab õpilasi, vahendab suhtlust juhtkonnaga ning toetab õppijate kaasatust koolielu kujundamisse (Eesti Õpilasesinduste Liit, s.a.).

Euroopa tasandil esindab noorte huve Euroopa Noortefoorum, mis on noorteorganisatsioon koondav katusorganisatsioon. See ühendab riiklikke noortenõukogusid ja rahvusvahelisi noorteorganisatsioone ning toimib noorte ühise hääle ja huvikaitseplatvormina Euroopa Liidu ning teiste rahvusvaheliste institutsioonide juures. (ENL, s.a.)

1.4 Noorsootöö aspektid ühiskonnas

Noorsootöö tähendus ei piirdu üksnes seadustes ja põhimõtetes sätestatuga vaid avaldub ka selle ühiskondlikes rollides ja mõjudes. Seetõttu on oluline käsitleda noorsootööd lisaks normatiivsele raamistikule ka selle kaudu, kuidas see toetab noorte arengut, osalust ja heaolu ühiskonnas.

Eesti Noorsootöö seaduse järgi on noorsootöö tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgeks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda (NTS, 2026). Noorsootöö ei tegele noore „kujundamisega“, vaid loob keskkonna, kus noor saab areneda vastavalt oma vajadustele, huvidele ja võimetele (Tartu Ülikool, 2023).

Riiklikul tasandil on noorsootöö kujundamine ja juhtimine Haridus- ja Teadusministeeriumi vastutus ning noorsootöö korraldamine on Eestis kohaliku omavalitsuse seadusest tulenev kohustus (NTS, 2026).

Noorsootöö korraldamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest (NTS, 2026):

1. noorsootööd tehakse noorte jaoks ja koos noortega, kaasates neid otsuste tegemisse;

2. tingimuste loomisel teadmiste ja oskuste omandamiseks lähtutakse noorte vajadustest ja huvidest;
3. noorsootöö põhineb noorte osalusel ja vabal tahtel;
4. noorsootöö toetab noorte omaalgatust;
5. noorsootöös lähtutakse võrdse kohtlemise, sallivuse ja partnerluse põhimõttest.

Noorsootööd viivad läbi noorsootöötajad, kelle professionaalset rolli ja pädevusraamistikke reguleeritakse Eestis kutsestandardite kaudu, mis määratleb noorsootöötaja töö sisu, põhiülesanded ja vajalikud kompetentsid. Alates 1. jaanuarist 2024 kehtivad Eestis uuendatud Noorsootöötaja kutsestandardid, mis struktureerivad noorsootöötaja ametialased tasemed ning täpsustavad iga taseme kompetentsusnõudeid (Arenguredel, s.a.).

Noorsootöö kolm põhilist aspekti, tuginedes varasematele uuringutele (Coussee et al., 2012; Taru et al., 2013; Rees et al., 2002):

Noorsootöö toetab noorte liikumist lapsepõlvest täiskasvanuella, kujundades neis vajalikke väärtusi ja oskusi ühiskonnas edukaks toimimiseks täiskasvanuna (Coussee et al., 2012). Taru (2014) mainib, et üleminekuala tähendused on ajas muutunud: Eesti Vabariigi loomise ajal (peale 1918. aastat) oli keskne rahvusliku identiteedi tugevdamine, Nõukogude ajal aga kultuuriliste erinevuste vähendamine. Tänapäeval on olulisemaks saanud tööturuvalmidus ja ühiskondlik aktiivsus (Taru et al., 2013). Taru (2014) rõhutab, et noorsootöö ei toimi eraldiseisvalt, vaid koostöös teiste valdkondadega, kasutades mitmekesiseid meetodeid noorte arengu toetamiseks.

Noorsootöö toetab noorte osalemist ühiskonnas ning loob võimalusi nende aktiivseks kaasamiseks. Taru (2014) viitab, et noorte osalus ei sõltu nii palju nende endi aktiivsusest kui täiskasvanute valmisolekust noori kaasata (Taru et al., 2013).

Noorsootöö kolmanda aspektina esitab Taru (2014) rolli rahulolu ja heaolu toetajana. Kuna noorsootöös osalemine on vabatahtlik, peavad tegevused olema noortele atraktiivsed ja tähenduslikud. Taru (2014) viitab Euroopa Komisjoni (2011) uuringutele, mis on näidanud, et vaba aja kvaliteet on üks olulisemaid heaolu komponente. Noorsootöö suudab toetada nii hedonistlikku (positiivsed emotsioonid) kui ka eudaimonistlikku heaolu (isiksuslik areng), pakkudes noortele keskkonda, mis arvestab nende individuaalseid huvisid ja kultuurilist tausta.

1.5 Ressursipõhine kogukondade arendamine

Kogukonna arendamise ressursipõhisele lähenemisele (Asset-Based Community Development) panid aluse 1990. aastatel John P. Kretzmann ja John L. McKnight, kes pakkusid seda välja vastukaaluna vajaduspõhisele kogukonnaarendusele. Viimast kritiseeriti selle eest, et see keskendub puudujääkidele ning võib suurendada kogukonna sõltuvust välisest abist ja vähendada inimeste enesetoimetulekut (Kretzmann & McKnight, 1993). ABCD rõhutab vastupidiselt kogukonna olemasolevaid tugevaid külgi, suhteid ja ressursse ning toetub „seestpoolt väljapoole“ arengu loogikale: muutused saavad alguse kohalike oskuste, varade ja võrgustike kaardistamisest ning nende ühendamisest (Kretzmann & McKnight, 1993; Kuuspalu, 2023; AFEW International, s.a.; CSWE, s.a.).

Kui vajaduspõhine lähenemisviis keskendub probleemidele, puuduste tunnetamisele, riskidele ja välisele juhtimisele (väljast sisse ja ülevalt alla), kus inimene jääb pigem vastuvõtja rolli, siis ressursipõhine lähenemisviis rõhutab võimalusi, ressursside jagamist, küllust, kogukonna sisemist juhtimist (alt üles ja seest välja), koostööd ning aktiivset loomingulist tegutsemist (vt tabel 1).

Tabel 1. *Vajadus – ja ressursipõhiste lähenemisviiside võrdlus (Kuuspalu, 2023).*

	Vajaduspõhine	Ressursipõhine
Eesmärk	Kogukonna muutmine suurenenud teenuste kaudu.	Kogukonna muutmine kodanike kaasamise kaudu.
Meetod	Institutsioonireform.	Kodanikukeskne lähenemine.
Vastutus	Juhid on professionaalsed töötajad, kes vastutavad institutsionaalsete sidusrühmade ees.	Liidrid laiendavad vabatahtlike kodanike ringe, on vastutavad kogukonna ees.
Varade tähtsus	Varad on süsteemi sisendid. Varade kaardistamine on andmete kogumine.	Varad on suhted, mida tuleb arvestada ja ühendada. Varade kaardistamine on eneseteostus ja juhtimise arendamine.
Tootmisressurss	Raha on peamine ressurss. Ilma rahata tegevus laguneb.	Suhted on peamine ressurss. Kogukond variseb laiali, kui keskendutakse rahale.
Väljakutse tegutsemiseks	Kuidas kodanikke kaasata?	Kuidas me kogu seda kodanike osalust kanaliseerime ja sellele tugineme?

	Vajaduspõhine	Ressursipõhine
Süsteemi dūnaamilisus	Kipub aja jooksul laiali valguma, hajuma.	Aja jooksul ilmneb lumepalli efekt.
Hindamine	Hindamise edukuseks on teenuse tulemused, mida mōōdavad enamasti institutsionaalsed sidusrühmad.	Edu on enamasti suhete kaudu mōōdetav võimekus, suutlikkus toime tulla.

ABCD-lāhenemise käsitlemisel rõhutatakse, et kogukonna areng ei tugine üksikutele sekkumistele või projektidele, vaid eeskätt sellele, kuidas erinevad ressursid on kogukonnas teadvustatud, ūhendatud ja kasutusele vōetud. Ressursipōhise kogukonnaarenduse tuuma moodustavad viis omavahel pōimuvat ressursikategooriat (Kuuspalu, 2023; Russell, 2017; Linno, 2025). Jārgnevalt on ABCD mudelit tutvustatud nimetatud autorite kāsitustele tuginedes.

Esiteks nāhakse ABCD-lāhenemises kogukonna esmase ressursina inimesi endid ning nende isiklike tugevusi. Nii Kuuspalu, Linno kui Russell rõhutavad, et kogukonna arenguprotsesside alguspunktiks on ūksikisikute oskused, teadmised, pādevused, elukogemused ja anded. Ressursipōhise loogika kohaselt ei ole inimesed passiivsed abivajajad, vaid potentsiaalsed panustajad, kelle oskused vōivad saada kogukondlike algatuste lāhtepunktiks. Selline kāsitus muudab oluliselt arusaama kogukonnaliikmete rollist: fookus liigub probleemide ja puudujāakide tuvastamiselt vōimekuse ja tugevuste mārkamisele. Russell rõhutab, et kui inimesi nāhakse eelkōige ressursidena, suureneb nende valmisolek vastutust vōtta ja kogukonna arengusse panustada. Kuuspalu lisab, et just ūksikisikute tugevustele toetuvad algatused on sageli kestlikumad kuna need lāhtuvad inimeste sisemisest motivatsioonist ja kogemuslikust teadmisest.

Teiseks tuuakse ABCD-lāhenemises esile kogukonnaūhendused, sh mittetulundusūhingud, seltsid, huvirühmad ja vabatahtlikud organisatsioonid. Russell nāeb kogukonnaūhendusi kui „ūhisvōimekuse kandjaid“, mille kaudu ūksikisikute ressursid saavad reaalselt ūhendatud ja rakendatud. ABCD-vaatenurgast ei ole ūhendused pelgalt tegevuste elluviijad, vaid platvormid, kus kujuneb kogukonna kollektiivne tegutsemisvōime. Kuuspalu kāsitleb kogukonnaūhendusi kui keskseid mehhanisme, mille kaudu inimesed koonduvad ūhiste huvide ja eesmärkide ūmber. Sellised ūhendused loovad struktuure, mis vōimaldavad osalust, koostōōd ja ūhiste algatuste elluviimist. Linno omistab kogukonnaūhendustele rolli

kogukondliku sidususe hoidmisel ja tugevdamisel, rõhutades nende võimet siduda eri taustaga inimesi ning kujundada ühist identiteeti.

Kolmandaks hõlmavad ABCD-käsitlused institutsioone, mille alla kuuluvad avaliku sektori organisatsioonid, haridusasutused, ettevõtted ja muud formaalsed struktuurid. Russell hinnangul peaksid institutsioonid toimima kogukonna partneritena ning tunnustama kogukonna enda teadmisi ja otsustusruumi. Kuuspalu rõhutab, et institutsioonide roll ressursipõhises kogukonnaarenduses ei seisne kogukonna eest otsuste tegemises, vaid toetavate ja võimaldavate tingimuste loomises. Linno sõnul nähakse institutsioone kogukonna arengu võtmetähtsusega soodustajatena, kelle käsutuses olevad ressursid – teadmised, võrgustikud ja materiaalsed vahendid – saavad panustada kohaliku arengu edendamisse vaid juhul, kui koostöö on vastastikune ning austab kogukonnaliikmete initsiatiivi ja autonoomiat. Institutsioonide rolli kujundavad seejuures ka reeglid ja kokkulepped, sh arengukavad, projektipõhised võimalused ning erinevad rahastusmeetmed, mis raamivad koostöövõimalusi ja suunavad kogukonna arenguprotsesse.

Neljandaks rõhutavad autorid kohapõhiste ressursside tähtsust. Russell peab kohapõhisust ABCD-lähenemise keskseks põhimõtteks, rõhutades, et kohalikel elanikel on ainulaadne teadmine oma elukeskkonna võimalustest ja piirangutest. Selline teadmine on ressurss, mida ei saa asendada väliste ekspertide hinnangutega ning millele toetumine suurendab kogukonna enesemääratlust ja vastutust. Kuuspalu käsitleb kohapõhiste ressurssidena nii looduslikku kui ka ehitatud keskkonda, kohalikke paiku, ajaloolisi ja kultuurilisi eripärasid ning avalikku ruumi. Need ressursid ei ole pelgalt tegevuste taust, vaid aktiivsed tegurid kogukondlikus arengus, mis mõjutavad kuuluvustunnet ja kogukonna identiteeti. Linno lisab, et kohapõhised ressursid hõlmavad ka inimeste kogemusi ja tähendusi, mis on konkreetsete paikadega seotud.

Viiendaks on kõigi autorite käsitlustes keskne inimestevaheliste suhete roll. Russell käsitleb suhetepõhisust ABCD-lähenemise tuumana, leides, et just vahetud ja usalduslikud suhted loovad aluse kogukonnaliikmete motivatsioonile ning avavad koostöövõimalused, mida formaalsed struktuurid üksi ei suuda tagada. Ressursipõhise arendamise seisukohalt ei ole suhted pelgalt taustategur, vaid kogukonna toimimise ja arengu keskne ressurss. Kuuspalu toob esile usaldusel põhineva suhtluse ja kogukondliku sidususe kui ressursi, mis võimaldab koostööd ja vastastikust toetust. Linno rõhutab kogukonna lugude, ühismälu ja jagatud kogemuste tähtsust suhete kujunemisel ning hoidmisel.

Kirjanduses ja praktikas on esile toodud nii ABCD-lähenemise eeliseid kui ka väljakutseid. Lähenemise eelistena rõhutatakse kogukonnaalgatuste suuremat jätkusuutlikkust

kuna sisemistele varadele ja tugevustele toetuvad tegevused püsivad ka pärast välise toetuse lõppemist (Kretzmann & McKnight, 1993). Samuti toetab ABCD-lähenemine kogukondlikku sidusust ja usalduse kujunemist ning loob võimalusi panustada kõigil elanikel, sõltumata nende formaalsest positsioonist või ressurssidest (Kuuspalu, 2023). Väljakutsetena tuuakse aga esile harjumus toetuda eeskätt välistele ressurssidele ja projektipõhisele loogikale, mis võib varjutada kogukonna enda potentsiaali (Kuuspalu, 2023). Lisaks nõuab ABCD-lähenemine teadlikku kohalike oskuste ja ressursside kaardistamist ning nähtavaks tegemist, et kogukonnaliikmed saaksid oma arengut ise suunata (Nõuandeteenistus, 2024).

1.6 Ressursipõhine lähenemine noortega töötamisel

Järgnevas alapeatükis refereeritakse Freeman'i ja Roberts'i (2021) reflektiivset uurimisraportit, milles käsitletakse juhtumiuuringutel põhinevalt ressurssipõhist lähenemist noortega töötamisel ning analüüsitakse noorsootöö organisatsioonide praktikaid ja ressurssipõhise lähenemise kasutamist igapäevatoos.

Uuringu keskmes oli arusaam, et igal noorel on olemas tugevused ja ressursid, millest tuleb noortega töötamisel lähtuda. Ressursipõhine noorsootöö rõhutab, et noorte tugevused ei ole püsivad vaid kujunevad ja arenevad ajas. Noori käsitletakse aktiivsete osalejate ja liidritena, kelle arengut toetatakse nende olemasolevatest oskustest ja kogemustest lähtudes. Selleks suunatakse noori mõtlema oma õppimise ja arenguvõimaluste üle ning toetatakse nende isiklikke eesmärgi.

Olulisel kohal on noorte kaasamine ja osalus, kus noortel on võimalus mõjutada nii oma arenguteed kui ka organisatsiooni tegevust. Ressursipõhises lähenemises ei eristata selgelt „abiandjaid“ ja „abisaanuid“ vaid rõhutatakse vastastikust panustamist ja õppimist. Selline käsitlus loob keskkonna, kus kõik osalejad saavad üksteiselt õppida ja areneda. Lisaks ei piirdu ressurssipõhine lähenemine ainult kohaliku kogukonnaga vaid digitehnoloogia võimaldab laiendada koostööd ka üle geograafiliste piiride. See toetab noortevahelist õppimist, kogemuste jagamist ning loob võimalusi laiemaks võrgustumiseks. (Roberts & Freeman, 2021)

2. Metoodika

Selles peatükis annan ülevaate uurimuse valimist, andmekogumise meetodist ja andmeanalüüsist.

2.1 Valim

Lõputöö uurimuse valimi moodustasid 20 Viljandimaa noortekeskuste noorsootõtajat 16-st erinevast Viljandimaa noortekeskusest. Tegemist oli sihipärase valimiga, mille kujundamisel keskendusin konkreetsele ja selgelt piiritletud sihtrühmale, kelle igapäevane tööpraktika on otseselt seotud ressursipõhise noorsootöö arendamisega. Lagerspetz (2017) rõhutab, et väikese ja kontekstipõhise sihipärase valimi puhul ei seisne uurimuse keskne väärtus statistiliste üldistuste tegemises, vaid võimaluses kirjeldada ja mõtestada konkreetse kogumi sees esinevaid praktikaid, hoiakuid ja mustreid.

Küsimustiku lõpus esitasin struktureeritud vastusevariantidega taustaküsimused, mille eesmärk oli koguda nt kirjeldavat teavet.

Uuringus osalenud noortekeskustes töötavate noorsootõtajate hariduslik ja kutsealane taust oli erinev. Noorsootööalast kõrgharidust omas 3 noorsootõtajat ning noorsootööalast kutset 6 noorsootõtajat. Lisaks oli 3 noorsootõtajat noorsootööalast kõrgharidust omandamas ja 1 noorsootõtaja noorsootööalase kutse omandamise protsessis. 3 noortekeskustes töötavat noorsootõtajat ei omanud noorsootööalast kutset.

Noorsootõtajate töökogemus noorsootöös oli mitmekesine. Alla ühe aasta oli noorsootöös töötanud 2 noorsootõtajat, 1–3 aastat 5 noorsootõtajat ning 4–5 aastat 4 noorsootõtajat. Kategoriasse enam kui 5 aastat ei kuulunud ükski vastaja ning enam kui 10-aastane töökogemus noorsootöös oli 4 noorsootõtajal. Üks vastaja oli jätnud sellele küsimusele vastamata.

Uuringus osalenud noorsootõtajate tööstaaž praeguses noortekeskuses oli jaotunud erinevalt. Alla ühe aasta on oma praeguses noortekeskuses töötanud 2 noorsootõtajat. 1–3 aastat on töötanud 7 noorsootõtajat. 4–5-aastane tööstaaž on 3 noorsootõtajal. Enam kui 10 aastat on praeguses noortekeskuses töötanud 4 noorsootõtajat, kellest pikim töötamise aeg ulatub 20 aastani.

Uuringusse kaasatud noortekeskuste noorsootõtajad töötasid noortekeskustes, millest 12 olid noortele avatud üle 20 tunni nädalas, samas kui 4 noortekeskust olid avatud alla 20 tunni nädalas.

Noortekeskuste, kus uuringus osalenud noorsootöötajad töötasid, jaotus keskmine päevane külastajate arv järgmiselt: 4 noortekeskuses külastas keskust päevas 1–10 noort, 5 noortekeskuses 11–20 noort, 5 noortekeskuses 21–40 noort ning 2 noortekeskuses ületas külastajate arv 40 noort päevas.

2.2 Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutasin veebipõhist küsitlust, mille koostas ja viisin läbi Microsoft Forms digiplatvormil. Selline andmekogumise viis võimaldas mul jõuda vastajateni paindlikult ning pakkus neile võimaluse vastata küsitlusele neile sobival ajal ja kohas. Uuringus järgisin uurimistöo eetilisi põhimõtteid. Küsitluses osalemine oli vabatahtlik ning vastajatele tagati anonüümsus. Andmeid kasutasin üksnes oma lõputöö koostamise eesmärgil ning tulemusi esitasin üldistatud kujul, vältides vastajate või konkreetsete noortekeskuste tuvastamist.

Küsitlus oli vastajatele avatud ajavahemikul 9.03.2026 kuni 22.03.2026. Küsitluse avamisele järgnenud nädalal jälgisin vastamismäära ning pärast seda saatsin vastajatele meeldetuletuse, eesmärgiga suurendada osalusaktiivsust. Meeldetuletuse saatmine on osa uurija aktiivsest andmekogumise praktikast ning selle eesmärk on tagada piisav ja uurimisprobleemiga kooskõlas olev andmestik (Lagerspetz, 2017).

Andmete kogumiseks edastasin küsitluse lingi e-posti teel 20-le Viljandimaa noortekeskustes töötavale noorsootöötajale. Tagasi sain 16 täidetud küsimustikku. Vastajate e-posti aadressid kogusin avalikult kättesaadavatest noortekeskuste ametlikelt kodulehtedelt. Lisaks tutvustasin uurimuses osalemise võimalust Viljandimaa noorsootöötajate koolitusel, kus kutsusin osalejaid küsitlusele vastama suulisel teel. Selline mitmekanaliline andmekogumise lähenemine võimaldas mul suurendada uuringu nähtavust ning tagada, et info küsitluse kohta jõuaks võimalikult paljude sihtrühma kuuluvate noorsootöötajateni. Ühtlasi on küsitluse levitamine nii e-posti teel kui ka suulise tutvustamise kaudu kooskõlas põhimõttega, mille kohaselt tuleb andmekogumise viisid valida vastavalt ligipääsule uuritavale sihtrühmale (Lagerspetz, 2017).

Küsimustik (vt lisa 1) koosnes 42 väitest, mille koostamisel lähtusin ressursipõhise kogukonnaarenduse ehk Asset-Based Community Development mudelist. Väited jagunesid viide plokki vastavalt ressursipõhise kogukonnaarenduse ressursside liigitusele: **üksikisikud, kogukonnaühendused, institutsioonid, kohapõhised ressursid ja inimestevahelised**

suhted ja kogukonnalood. Soovisin nende abil välja selgitada noorsootöötajate hinnanguid nende kasutamisele igapäevases praktikas.

Vastamiseks kasutasid vastajad Likerti viiepunktilist skaalat, kus vastusevariantide tähendused olid: 1 – üldse mitte; 2 – pigem ei; 3 – ei oska vastata; 4 – pigem jah; 5 – jah, kindlasti. Likerti skaalaga küsimuste kasutamine oli asjakohane, kuna see mõõtmiskaala võimaldas hinnata vastajate hoiakuid ja subjektiivseid hinnanguid ning väljendada nende intensiivsust järjestatud vastusevariantide kaudu (Osula, 2008).

Küsimustiku lõpus esitasin struktureeritud vastusevariantidega taustaküsimused, mille eesmärk oli koguda valimit kirjeldavat teavet.

2.3 Andmeanalüüs

Küsimustiku sisemise kooskõla ja usaldusväärsuse hindamiseks arvutati Cronbachi alfa (α), kasutades statistikatarkvara Jamovi. Küsimustiku viie väidete ploki sisemine kooskõla oli järgmine:

Tabel 2. Cronbachi alfa (α) väärtused

Väidete numbrid	Ressursi nimetus	(α)
K 1.1-1.8	Inimressursid	0,71
K 2.1-2.8	Keskkonna ja kohapõhised ressursid	0,72
K 3.1-3.10	Kogukonnaühenduste ressursid	0,75
K 4.1-4.8	Institutsionaalsed ressursid	0,72
K 5.1-5.8	Inimestevahelised suhted ja kogukonnalood	0,74

Väärtused (vt tabel 2) vahemikus 0,71-0,75 osutavad teemablokkide rahuldavale sisemisele kooskõlale. Kõigi väidete Cronbachi alfa oli 0,86, seega võib mõõtevahendi lugeda piisavalt usaldusväärseks.

Kogutud andmete analüüsimiseks kasutasin kirjeldavat kvantitatiivset analüüsi, mis sobib eeskätt väikese ja selgelt piiritletud valimiga uuringute puhul, kus eesmärgiks on praktikate ja muustrite kirjeldamine, mitte statistiliste üldistuste tegemine (Lagerspetz, 2017).

Küsitluse teel kogutud andmed ekspordisin Microsoft Forms keskkonnast ning töötlesin neid Microsoft Exceli programmis Analisis ToolPak programmi abil. Esmalt koondasin vastused Exceli programmi ning seejärel koondasin vastused väiteplokkide kaupa toorandmete tabelisse

Analüüsi aluseks olid absoluutarvud ja sagedusjaotused, mis võimaldasid esitada vastajate tegeliku arvu iga vastusevariandi puhul. Kesk- ja hajuvusnäitajaid kasutasin toetavalt, et võtta kokku vastuste üldist suunda ja hinnata hinnangute ühtsust, kuid tulemuste tõlgendamisel lähtusin eeskätt vastuste sisulisest jaotusest, mitte statistilisest võrdlemisest (Lagerspetz, 2017; Rootalu, 2014).

Andmeanalüüsi tulemusena selgusid kogukondlike ressursside valdkonnad, mille kasutamine noortekeskuste noorsootöötajate poolt oli ühtlasem, samuti ressursid, mille kasutamine varieerus enam. Need kirjeldavad näitajad moodustasid aluse tulemuste ja järelduste peatükkides esitatud tõlgendustel

3. Tulemused

Selles peatükis esitan küsitluse tulemused teemablokkide kaupa ning selgitan, mida ma sain teada Viljandimaa noortekeskustes toimuva ressursipõhise kogukondade arendamise kohta.

Esitatud on 16 vastanu tulemused. Andmete analüüsimisel on kasutatud kirjeldavat statistikat ning statistikutest aritmeetilist keskmist (M), moodi (MO) ja standardhälvet (SD). Aritmeetiline keskmine (M) võimaldab väljendada vastuste keskmist taset ehk tüüpilist väärtust, mood (MO) toob esile kõige sagedamini esinenud vastuse ja kirjeldab seeläbi vastajate tüüpilisemat hinnangut. Standardhälve (SD) võimaldab hinnata vastuste hajuvust ehk seda, kuivõrd ühtsed või varieeruvad olid vastanute hinnangud. Vastajate väikese arvu tõttu on tulemuste esitamisel kasutatud absoluutarve. Lagerspetz (2017) rõhutab, et sotsiaalteaduslikes uuringutes on protsentide kasutamine otstarbekas eelkõige suuremate valimite korral, samas kui väikeste analüüsiüksuste arvu puhul aitab absoluutarvude kasutamine vältida eksitavat üldistamist ja säilitada andmete sisuline tähendus.

3.1 Inimressursid

Tabelis 3 on esitatud noorsootõtajate hinnangud inimressursside ehk noorte endi tugevuste rakendamisele noortekeskustes.

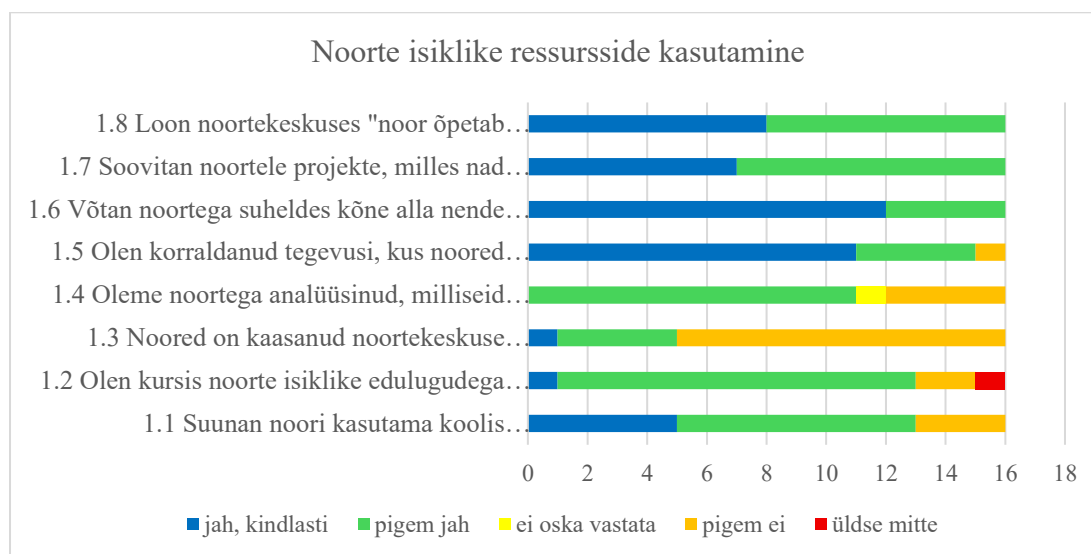
Tabel 3. *Inimressursside rakendamine (K1), n = 16*

Väide	Keskmine	Mood	SD
1.1 Suunan noori kasutama koolis omandatud teadmisi noortekeskuse tegevustes	4,13	4	0,72
1.2 Olen kursis noorte isiklike edulugudega üldhariduskoolis	3,81	4	0,66
1.3 Noored on kaasanud noortekeskuse tegevustesse oma vanemaid ja teisi pereliikmeid	3,38	3	0,62
1.4 Oleme noortega analüüsinud, milliseid oskusi nad võiksid kogukonna kasuks kasutada	3,56	4	0,81
1.5 Olen korraldanud tegevusi, kus noored saavad õpetada teistele seda, mida nad ise hästi oskavad	4,63	5	0,62
1.6 Võtan noortega suheldes kõne alla nende väärtuslikud isikuomadused (nt hoolivus, suhtlemisoskus, organiseerimisvõime jne)	4,75	5	0,45
1.7 Soovitan noortele projekte, milles nad saavad oma oskusi rakendada	4,44	4	0,51
1.8 Loon noortekeskuses „noor õpetab noort“ olukordi ja tingimusi	4,50	5	0,52

Kõige kindlamad on vastanud noorsootõtajad selles, et nad võtavad noortega suheldes kõne alla nende väärtuslikud isikuomadused ning noored on saanud kaaslastele õpetada seda, mida nad ise hästi oskavad. Selle osas, kas nad on noortega koos analüüsinud ka seda, milliseid oskusi noored võiksid kogukonna heaks kasutada, on vastanud noorsootõtajad kõhklevamad.

Samuti ilmnes, et noorsootõtajad soovivad noortele projekte, milles noored saavad oma oskusi rakendada. Kõrgemad hinnangud sai ka tegevus, kus noorsootõtajad loovad noortekeskuses „noor õpetab noort“ olukordi ja tingimusi. Noorsootõtajad on ka enamasti teadlikud noorte isiklikest edulugudest üldhariduskoolides

Vastustest ilmnes ka, et noorte vanemad ja teised pereliikmed ei ole noortekeskuste tegevustesse kuigi aktiivselt kaasatud ning selline tegevus jääb noorsootõtajate poolt pigem tahaplaanile (vt joonis 1).

Joonis 1. Noorte isiklike ressursside kasutamine, $n=16$

3.2. Keskkonna ja kohapõhised ressursid

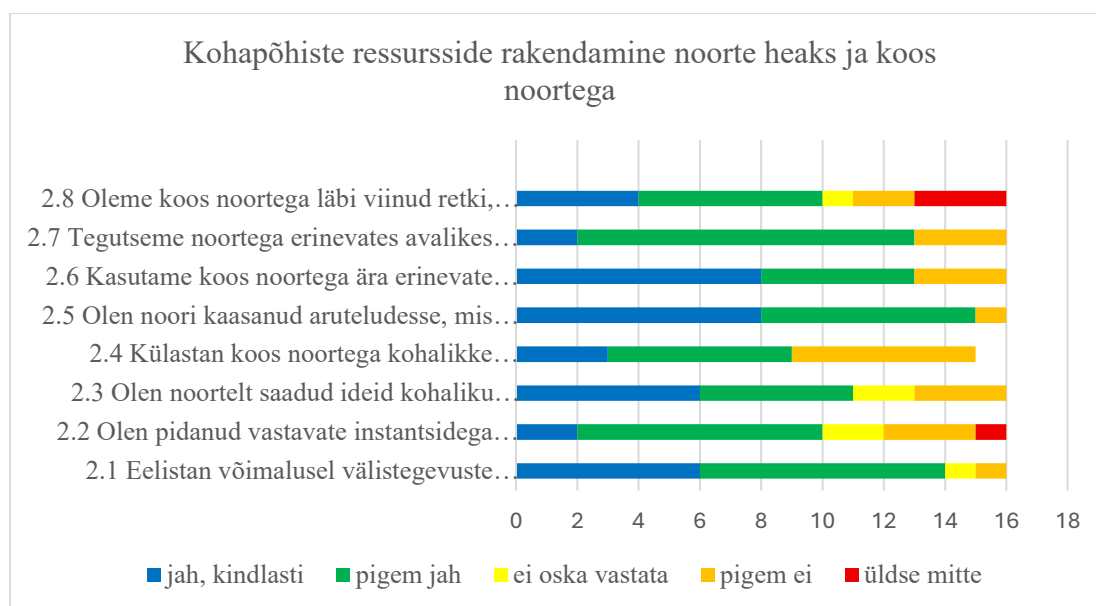
Tabelis 4 on esitatud keskkonna ja kohapõhiste ressursside rakendamisele antud hinnangud.

Tabel 4. Keskkonna- ja kohapõhiste ressursside kasutamine (K2), $n = 16$

Väide	Keskmine	Mood	SD
2.1 Eelistan võimalusel välitegevuste läbiviimiseks kohalikku looduskeskkonda	4,13	4	1,02
2.2 Olen pidanud vastavate instantsidega läbirääkimisi noortele avaliku ja poolavaliku ruumi parema kättesaadavuse võimaldamiseks	3,44	4	1,21
2.3 Olen noortelt saadud ideid kohaliku kultuuriruumi väärtustamiseks edastanud kohalikule omavalitsusele	3,81	5	1,33
2.4 Küllastan koos noortega kohalikke kultuuriasutusi, (nt raamatukogu, kultuurikeskus/külamaja jt) et leida koostöövõimalusi	3,80	4	0,77
2.5 Olen noori kaasanud aruteludesse, mis puudutavad kohalike mänguväljakute ja sportimisalade loomist	4,44	5	0,63
2.6 Kasutame koos noortega ära erinevate aastaegade võimalusi (talvel liuväli, suvel rand jne)	4,31	5	0,79
2.7 Tegutseme noortega erinevates avalikes kohtades, et suurendada noortekeskuse nähtavust ja märkamist kogukonnas	3,94	4	0,57
2.8 Oleme koos noortega läbi viinud retki, mis tutvustavad osalejatele kohalikku loodust	3,56	4	1,26

Viljandimaa noortekeskuste noorsootõtajate vastuste põhjal ilmnes, et noorsootõtajad kasutavad küllaltki aktiivselt erinevaid kohaliku keskkonna võimalusi noortega töötamisel. Tegevusi viiakse läbi noortega väljaspool noortekeskust, kasutatakse kohalikke loodus- ja avalikke ruume ning noortega tegutsetakse teadlikult avalikus ruumis, et noored oleksid kogukonnas nähtavad ning oleksid osa kogukonnast (vt joonis 2). Noorsootõtajad kaasavad ka noori aruteludesse, mis puudutavad nende elukeskkonda, näiteks mänguväljakute ja sportimisvõimaluste kujundamist. Nende vastuste põhjal võib loota, et noorte hääl on kohalikul tasandil otsuseid mõjutav.

Joonis 2. Kohapõhiste ressursside rakendamine noorte heaks ja koos noortega. $n=16$

Samas võis vastuste põhjal märgata, et noorsootõtajate koostöö ja suhtlus erinevate asutustega ei ole ühtlane ning kõik noorsootõtajad ei ole võrdselt aktiivsed selles, et parandada noortele avaliku ruumi kättesaadavust ($SD = 1,21$) ning viia noorte ideid edasi kohalike omavalitsusteni ($SD = 1,33$). Samuti ei ole noorsootõtajate seas ühtlaselt levinud praktika külastada koos noortega kohalikke kultuuriasutusi või korraldada retki, mis tutvustavad kohalikku loodust.

3.3 Kogukonnaühenduste ressursid

Tabelis 5 on esitatud noorsootöötajate hinnangud kogukonnaühenduste ressursside rakendamisele.

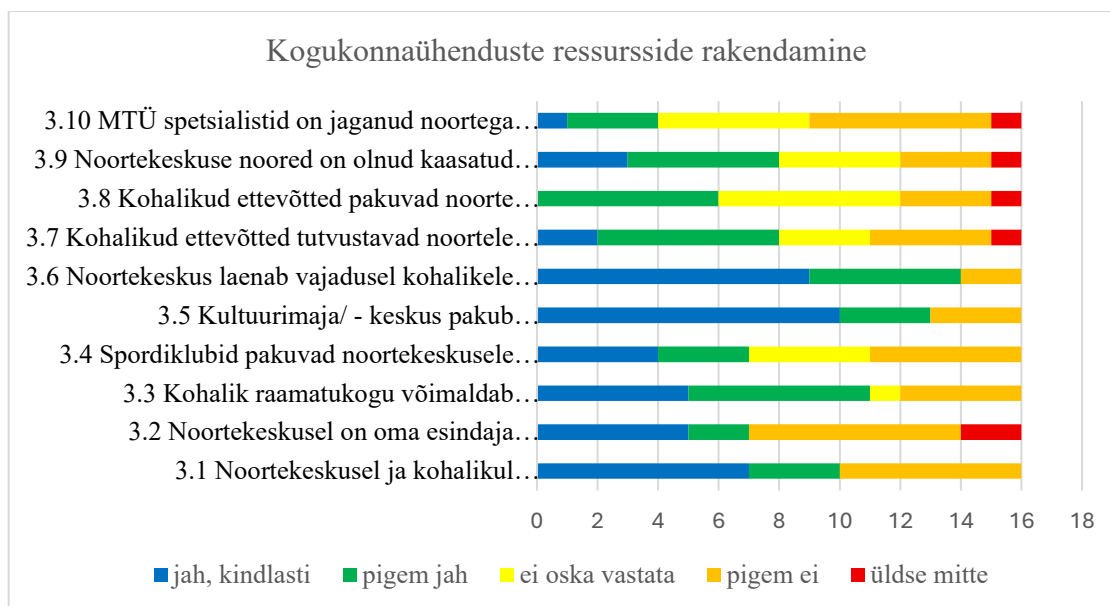
Tabel 5. Kogukonnaühenduste ressursside rakendamine (K3), $n = 16$

Väide	Keskmine	Mood	SD
3.1 Noortekeskusel ja kohalikul üldhariduskoolil on ühiseid projekte	4,06	5	0,93
3.2 Noortekeskusel on oma esindaja noortevolikogus	3,63	3	1,09
3.3 Kohalik raamatukogu võimaldab noortekeskusele oma ressursside kasutamist	3,88	4	1,09
3.4 Spordiklubid pakuvad noorteskusele võimalusi oma ressursside kasutamiseks	3,19	3	1,52
3.5 Kultuurimaja/ -keskus pakub noortekeskusele ruume esinemiseks, näitusteks ja harjutamiseks.	4,44	5	0,81
3.6 Noortekeskus laenab vajadusel kohalikele asutustele inventari ja tehnikat	4,44	5	0,73
3.7 Kohalikud ettevõtted tutvustavad noortele oma tegevusi töö- ja õpivõimaluste tundmaõppimise eesmärgil	3,19	4	1,33
3.8 Kohalikud ettevõtted pakuvad tuge noorte ettevõtlusele	2,56	4	1,36
3.9 Noortekeskuse noored on olnud kaasatud kohalike MTÜde tegevustesse	3,13	4	1,50
3.10 MTÜ spetsialistid on jaganud noortega kogemusi oma tegevusvaldkonnast	2,63	3	1,31

Tulemuste põhjal võib öelda, et Viljandimaa noortekeskuse noorsootöötajad teevad koostööd mitmete kohalike ühenduste ja asutustega, kuid see koostöö ei ole kogu maakonnas ühtlane. Kõige tihedam koostöö toimub koolide ja kultuuriasutustega ning need on noortekeskuste jaoks ootuspärased partnerid, kellega koostöö on paljudes kohtades välja kujunenud.

Samuti toimub kogukonnas teatud määral ressursside jagamist. Noortekeskused kasutavad teiste asutuste võimalusi ning vajadusel pakuvad ka ise oma vahendeid või ruume.

Tagasihoidlikum tulemused noorsootöötajate vastustest ilmsid vastustest, mis puudutasid koostööd kohalike ettevõtetega ja mittetulundusühingutega (vt joonis 3). See võib olla aga tingitud valdade mittetulundusühingute ja ettevõtete erinevast hulgast omavalitsusüksustes.

Joonis 3. Kogukonnaühenduste ressursside rakendamine, n = 16

Vastustest ilmnes ka, et kõikides noortekeskustes ei ole noorte kaasamine kogukonna otsustusprotsessidega kuigi tugev ning noortekeskuse esindatud noortevolikogus ei ole ühtlane.

3.4 Institutsioonilised ressursid

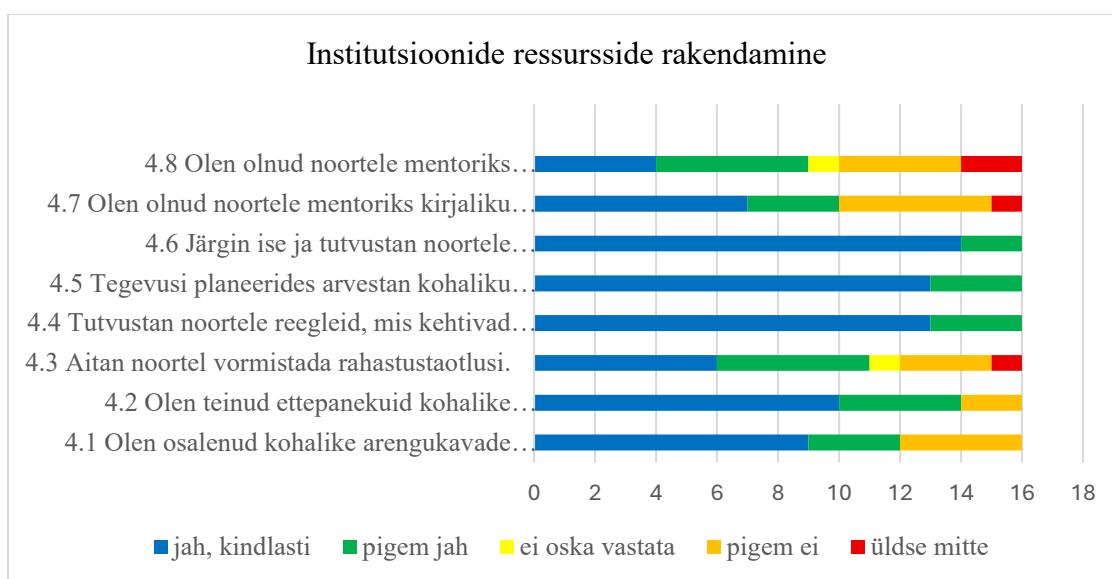
Tabel 6 annab ülevaate, millised on noorsootöötajate hinnangud institutsiooniliste ressursside kasutamisel.

Tabel 6. Institutsioonide ressursside rakendamine (K4), n=16

Väide	Keskmine	Mood	SD
4.1 Olen osalenud kohalike arengukavade koostamisel	4,31	5	0,87
4.2 Olen teinud ettepanekuid kohalike arengukavade täiendamiseks või muutmiseks noorte huvisid silmas pidades	4,50	5	0,73
4.3 Aitan noortel rahastustaotlusi vormistada	3,88	5	1,20
4.4 Tutvustan noortele reegleid, mis kehtivad ürituste korraldamisele avalikus kohas	4,81	5	0,40
4.5 Arvestan tegevusi planeerides kogukonna heade tavade (nt avaliku ruumi kasutus jt)	4,81	5	0,40
4.6 Järgin ise ja tutvustan noortele ohutusnõudeid, mis tagavad turvalise tegutsemise	4,88	5	0,34
4.7 Olen olnud noortele mentor kirjaliku suhtluse harjutamisel (e – kiri, veebipostitus jt)	4,0	5	1,03
4.8 Olen olnud noortele mentoriks dokumentide koostamisel	3,56	4	1,21

Viljandimaa noortekeskuste noorsootõtajate vastuste tulemuste põhjal võib öelda, et noorsootõtajad kasutavad institutsionaalseid ressursse eelkõige selleks, et luua noortele turvaline ja ka teiste kogukonnaliikmetega arvestav tegutsemiskeskond. Noorsootõtajad tutvustavad noortele avalikus ruumis kehtivaid reegleid ja pööratakse tähelepanu ohutusreeglitele. See on noortekeskustes igapäevase töö loomulik osa ning selles vastuses ollakse noorsootõtajate poolt üksmeelil (vt joonis 4). See näitab, et noorsootõtajad soovivad noortele anda arusaama sellest, kuidas kaasinimeste keskel ja ühiskonnas käituda ning milliste reeglitega tuleb arvestada.

Joonis 4. *Institutsioonide ressursside rakendamine, n=16*

Noorsootõtajad on seotud ka kohalike arenguprotsessidega. Nad osalevad valdade arengukavade koostamises ning teevad ettepanekuid, et noorte huvid oleksid paremini arvesse võetud. Samas on tulemustest näha, et tehakse seda mõnes noortekeskuses aktiivsemalt kui teistes.

Noorsootõtajate tugi noortele ametliku asjaajamise oskuste õpetamisel on noortekeskustes varieeruv, mis võib olla aga seotud noortekeskuste külastavate noorte vanuselise koosseisuga ning tegevuste eakohasusega. Samuti varieerub see, kui palju toetatakse noori kirjaliku suhtluse harjutamisel. Vastuste alusel võib oletada, et noorsootõtajad teevad selliseid tegevusi, kuid mitte järjepidevalt kõigis noortekeskustes.

3.5 Inimestevahelised suhted ja kogukonnaloold

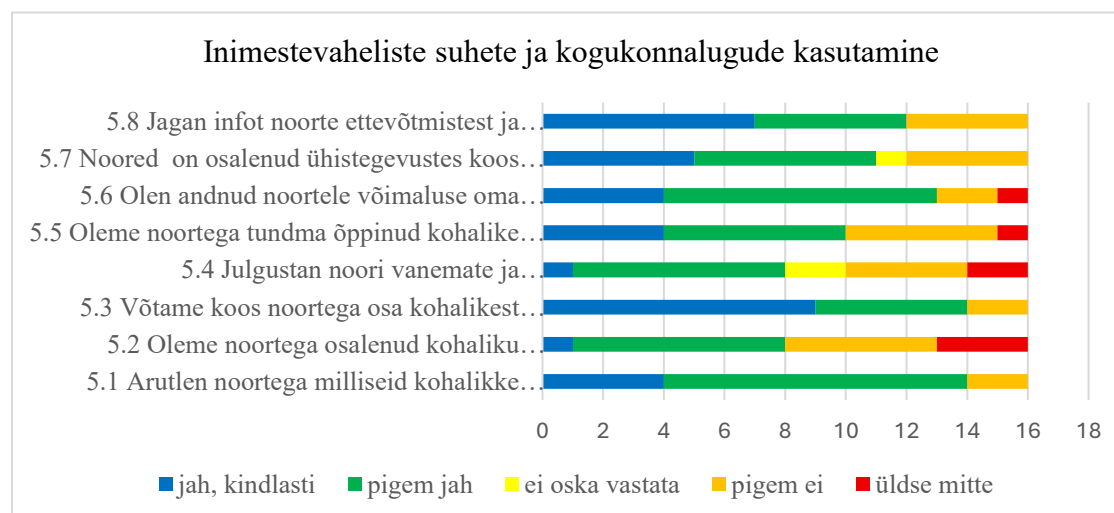
Tabel 7 annab ülevaate noorsootöötajate hinnangust inimestevaheliste suhete ja kogukonnaluude ressursside rakendamisesest.

Tabel 7. Inimestevaheliste suhete ja kogukonnaluude rakendamine (K5), n = 16

Väide	Keskmine	Mood	Standardhälve
5.1 Arutlen noortega, milliseid kohalikke traditsioone nad väärtustavad ja miks	4,13	4	0,62
5.2 Oleme noortega osalenud kohaliku kogukonna fotode, mälestuste, lugude jne kogumisel ja jäädvustamisel	3,38	4	0,89
5.3 Võtame koos noortega osa kohalikest traditsioonilistest sündmustest (rahvakalendri tähtpäevad, laadad jne)	4,44	5	0,73
5.4 Julgustan noori vanemate ja vanavanemate lugusid koguma ja jagama	3,19	4	1,17
5.5 Oleme noortega tundma õppinud kohalike käsitöö- ja toidutraditsioone	3,81	4	0,91
5.6 Olen andnud noortele võimaluse oma traditsioone luua	4,00	4	0,82
5.7 Noored on osalenud ühistegevustes koos eakamate kogukonnaliikmetega(nt talgud, töötoad)	3,88	4	1,09
5.8 Jagan infot noorte ettevõtmistest ja edulugudest kohalikus ajalehes ja sotsiaalmeedias	4,19	5	0,83

Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajate vastustest ilmnes, et noorsootöötajad pööravad tähelepanu noorte sidumisele kohaliku kogukonnaelu ja traditsioonidega. Noorsootöötajad arutavad noortega selle üle, millised kohalikud sündmused on nende jaoks olulised ja julgustavad neid tegevustest osa võtma (vt joonis 5). Noortele antakse ka võimalus oma traditsioone luua, mis näitab, et noorsootöötajad näevad noori aktiivsete panustajatena, mitte ainult kohaliku kultuuri järgijatena.

Joonis 5. Inimestevaheliste suhete ja kogukonnaluude rakendamine n = 16

Samas ilmneb noorsootöötajate vastustest, et vähem levinud on tegevused, kus keskendutakse kogukonnalugude ja mälestuste kogumisele. Tulemustest selgus, et kõigis noortekeskustes ei tegeleta kohaliku ajaloo ja perelugude talletamisega ($SD = 1,17$). Sarnane variatiivsus ilmnes ka põlvkondadevahelise suhtluse vahendamisel ehk noorte ja vanemaalaste ühistegevused ei ole kõikjal noortekeskustes rakendatud. See aga on noorsootööle loomulik, sest noorsootöö keskendub eeskätt noortele .

Mõnevõrra tagasihoidlikumad tulemused esinesid ka kohalike käsitöö- ja toidutraditsioonide tutvustamisel. Osades noortekeskustes seda tehakse, kuid osades noortekeskustes esineb seda harve.

Arutelu ja järeldused

Tulemuste põhjal selgus, et Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad kasutavad mitmekesiseid kogukonna ressursse, kuid nende kasutamine ei ole kõikides valdkondades võrdne ning praktikad kattuvad ressursipõhise kogukonna arendamise põhimõtetega noortekeskustes erinevalt.

Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad panustavad kõige enam inimressursside arendamisse ning selles valdkonnas avaldub kõige selgem seos ressursipõhise kogukonnaarenduse põhimõtetega. Noorsootöötajad suunavad noori märkama oma oskusi, väärtusi ja tugevusi ning loovad võimalusi nende rakendamiseks igapäevastes tegevustes. Selline lähenemine kattub otseselt Kretzmann ja McKnighti (1993) käsitlusega, mille kohaselt kogukonna areng saab alguse inimeste olemasolevatest tugevustest ning nende aktiveerimisest. Lisaks haakub see noorsootöö põhimõtetega, kus rõhutatakse noorte vabatahtlikkust, omaalgatust ja aktiivset osalust (NTS, 2026). Noorsootöö ei käsitle noori passiivsete abivajajatena, vaid aktiivsete tegutsejatena, kes kujundavad oma arengut ja kogukonda. Roberts ja Freeman (2021) toovad omakorda välja, et noorte tugevused ei ole püsivad, vaid kujunevad ajas ning nende areng sõltub sellest, milliseid võimalusi ja kogemusi noortele pakutakse. Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajate tegevus näitab, et nad mitte ainult ei kasuta olemasolevaid ressursse vaid panustavad ka nende kujundamisse. See tähendab, et praktikad kattuvad ressursipõhise kogukondade arendamise põhimõtetega eelkõige tugevuste märkamise ja arendamise tasandil, kuid vähem nende süsteemse suunamise kaudu kogukonna arendamise eesmärkidesse. Selline kattuvus iseloomustab noorsootöö ja kogukonnaarenduse kohtumisala – noorsootöötajad tegutsevad sageli indiviidi

arengust lähtuvalt, samas kui ressursipõhine lähenemine eeldab teadlikumat liikumist indiviidilt kogukonna tasandile.

Keskkonna ja kohapõhiste ressursside puhul kasutavad Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad aktiivselt kohalikku keskkonda, suunates noori tegutsema väljaspool noortekeskust ning kaasates neid kogukondlikesse tegevustesse. Russell (2017) rõhutab, et kohapõhised ressursid on ABCD-lähenemises keskse tähtsusega, kuna need loovad seose inimese ja tema elukeskkonna vahel. Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajate praktikates avaldub see kattuvus eelkõige tasandil, kus noored osalevad ja tegutsevad kogukonnas. Samas ei ole see alati seotud noorte võimalusega mõjutada keskkonda või osaleda selle kujundamises. See tähendab, et kattuvus ressursipõhise kogukonna arendamise põhimõtetega on osaline ja ebaühtlane – kogukonnas tegutsetakse, kuid teadlikult ei seostata seda kogukonna arendamise ja otsustusprotsessidega.

Kogukonnaühenduste ressursside puhul teevad Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad koostööd eelkõige koolide ja kultuuriasutustega. Selline koostöö loob võimalusi ressursside jagamiseks ja noorte kaasamiseks. Linno (2025) ja Kuuspalu (2023) rõhutavad, et kogukonnaühendused toimivad platvormidena, mille kaudu üksikisikute ressursid saavad ühendatud ja kollektiivseks muutuda. Putnami (2000) käsitluse järgi võib sellist koostööd tõlgendada siduskapitali loomisena, mis tugevdab grupisiseseid suhteid. Samas jääb nõrgemaks sildkapitali kujunemine, mis ühendaks erinevaid kogukonnarühmi. Noorsootöötajate praktika näitab, et koostöö on olemas, kuid see ei laiene väga mitmekesisele partnerite ringile. Seetõttu kattuvad praktikad ressursipõhise kogukonna arendamise põhimõtetega selles valdkonnas valikuliselt – olemasolevaid seoseid kasutatakse, kuid uute sidemete loomine ja ressursside laiem ühendamine ei ole pidev. See viitab vajadusele arendada teadlikumalt koostöövõrgustikke, mis suurendaksid kogukonna sotsiaalset kapitali laiemas tähenduses.

Institutsionaalsete ressursside puhul suunavad Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad noori mõistma ühiskonna toimimist, norme ja reegleid ning toetavad nende toimetulekut erinevates süsteemides. Samuti osalevad nad ise kohalikus arendustegevuses, esindades noorte vaatenurka. Kuuspalu (2023) ja Linno (2025) käsitluses on institutsioonide roll luua tingimused kogukonna arenguks, mitte juhtida seda ülevalt alla. Edwards (2011) lisab, et kodanikuühiskonna toimimiseks on oluline inimeste aktiivne osalus ja mõjuvõimalus. Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajate praktikates ilmneb, et nad loovad noortele ligipääsu institutsioonidele, kuid noored ei ole alati otsesed otsustajad. Arvestades noortekeskusi külastavate noorte vanust on see ootuspärane. Seetõttu kattuvad praktikad

ressursipõhise kogukonna arendamise põhimõtetega vahendatud viisil – noorsootöötajad toimivad sillana, kuid noorte autonoomne roll on piiratud.

Inimestevaheliste suhete ja kogukonnalugude puhul loovad Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad palju võimalusi suhtlemiseks ja koostegutsemiseks. See toetab tugevalt sotsiaalse kapitali kujunemist, mida Putnam (2000) peab kogukonna toimimise aluseks. Samuti kinnitab Narusson (2021), et kogukond tekib läbi suhete, dialoogi ja ühiste kogemuste. Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajate tegevus näitab, et suhete loomise tasandil kattuvad praktikad ABCD-põhimõtetega hästi. Samas on vähem tähelepanu pööratud kogukonnalugude, ühismälu ja põlvkondadevaheliste sidemete teadlikule kasutamisele, mida Linno ja Kuuspalu käsitlevad olulise ressursina. Seetõttu võib järeldada, et kattuvus ressursipõhise kogukonna arendamise põhimõtetega avaldub siin suhete loomise tasandil tugevalt, kuid suhete strateegilise kasutamise tasandil piiratumalt.

Kokkuvõttes näitab uurimus, et Viljandimaa noortekeskuste noorsootöötajad panustavad mitmekülgset noortekogukondade arendamisse ning kasutavad oma töös kõiki peamisi ressursikategooriaid. Nende praktikate kattuvus ressursipõhise kogukonnaarenduse põhimõtetega ei ole siiski ühtlane. Ressursipõhine lähenemine on noorsootöös olemas, kuid avaldub pigem üksikute praktikate kogumina, mitte terviklikult teadvustatud ja süsteemselt rakendatud mudelina. Ressursside teadlikum sidumine, koostöövõrgustike laiendamine ning noorte suurem autonoomia kogukondlikes protsessides aitaksid tugevdada seost ressursipõhise kogukonnaarenduse põhimõtetega ning toetada jätkusuutlikumat noortekogukondade arengut. Seejuures on ressurside kasutamise viisid ja võimalused seotud ka piirkondlike eripäradega. Vastanud noorsootöötajad tegutsevad nelja erineva omavalitsuse noortekeskustes, mis omakorda mõjutab nii kättesaadavate ressurside hulka kui ka nende rakendamise viise. Kogukonna suurus, koostööpartnerite olemasolu, kohalik infrastruktuur ning noorte eripärad kujundavad tingimusi, kus mõningaid ressursse on lihtsam rakendada kui teisi. Ressursipõhise kogukonnaarenduse loogikast lähtudes, mis rõhutab kohalike tugevuste ja võimaluste tähtsust (Kretzmann & McKnight, 1993), kujuneb praktikate kattuvus nende põhimõtetega mitte üksnes noorsootöötajate tegevuse, vaid ka konkreetse kogukonna ressurside kaudu.

Uurimustöö piirangud ja edasised soovitused

Uurimuse läbiviimisel selgus, et kuigi viiepalline Likerti skaala võimaldab vastajatel väljendada oma hoiakuid detailsemalt, võib väikse valimi (nt $n = 16$) puhul olla otstarbekas kasutada ka kolmpallilist skaalat. Kolmepalline skaala („jah“, „pigem jah/ei“, „ei“) vähendab vastuste hajuvust ning muudab tulemused selgemini tõlgendatavaks, eriti olukorras, kus vastajate arv on piiratud ja vastused kipuvad jaotuma ebaühtlaselt. Samuti aitab see vähendada vastajate kõhklust keskväärtuste valimisel ning soodustab selgema seisukohavõtu kujunemist. Lagerspetz (2017) on rõhutanud, et väiksema valimi ja sotsiaaluuringute puhul võib lihtsustatud skaala toetada usaldusväärsemate ja ühtlasemate tulemuste saamist, kuna see vähendab vastajate tõlgendamisruumi ja juhuslikku varieeruvust.

Minu uurimustöö kontekstist lähtuvalt oleks oluline uurida piirkondlike eripärade mõju ressursipõhise lähenemise rakendamisele. On alust oletada, et Viljandimaa erinevad omavalitussuüksused panustavad erinevalt noortekeskuste vajaduspõhisesse arendamisse ja see mõjutab ka ressursipõhist arendamist. Edaspidi võiks võrrelda näiteks väiksemate ja suuremate kogukondade noortekeskusi ning analüüsida, kuidas erineb ressursside kättesaadavus, koostöövõimalused ja noorte osalus.

Samuti võiks täpsemalt uurida, kuidas noored ise tajuvad oma rolli kogukonna ressursina. Käesolevas töös selgus, et noorsootöötajad suunavad noori oma tugevusi arendama, kuid nende teadlik sidumine kogukonna arendamisega jääb ebaühtlaseks. Edasine uurimus võiks keskenduda sellele, kas noored ise näevad end kogukonna aktiivsete panustajatena kogukonda ning millised tingimused aitavad neil seda rolli teadlikumalt võtta.

Uurimistöö koostamine aitas mul teadlikumalt mõtestada oma rolli noorsootöötajana ning vaadata oma igapäevast tegevust laiemas kogukonnaarenduse kontekstis. Varasema töökogemuse põhjal olen mõistnud, et noorsootöös lähtutakse sageli vajaduspõhisest lähenemisest, eriti projektide kaudu, kus keskendutakse konkreetsete probleemide lahendamisele või väliste ressursside kaasamisele. Uurimistööd läbi viies sain aga selgemalt aru, kui palju ressursse olen oma töös tegelikult märkamata jätnud või alakasutanud. See teadmine on pannud mind teisiti mõtestama oma rolli noorsootöötajana. Kui varem keskendusin enamasti sellele, kuidas toetada noori olemasolevate tegevuste ja projektide kaudu, siis nüüd näen selgemalt, kui oluline on märgata ja aktiveerida juba olemasolevaid ressursse ning siduda neid teadlikumalt kogukonna arendamisega.

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Merle Lukka

19.05.2026

Kasutatud allikad

- AFEW International. (s.a.). *ABCD description and roadmap*. <https://afew.org/wp-content/uploads/2025/05/abcd-description.pdf>
- Annist, A. (2021, 16.november). Teadlikud kogukonnad kui keskkonnakriisi kuldvõtmeke. *Müürileht*. <https://www.muurileht.ee/aet-annist-teadlikud-kogukonnad-kui-keskkonnakriisi-kuldvotmeke/>
- Arenguredel. (s.a.). *Noorsootõtaja kutsestandard*. https://arenguredel.ressursipank.ee/?page_id=242
- CSWE. (s.a.). *Asset-based community development (ABCD)*. https://www.cswe.org/CSWE/media/Diversity-Center/2-Module-2_Asset-Based-Community-Development_2.pdf
- Edwards, M. (2009). *Civil society* (2nd ed.). Polity Press.
- Edwards, M. (2011). *The Oxford handbook of civil society*. Oxford University Press. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9780199875504_A24395632/preview-9780199875504_A24395632.pdf
- Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon (EKAK). (2002). Riigikogu. <https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2022-03/EKAK.pdf>
- Eesti Noorteühenduste Liit. (s.a). *Noortevolikogu toimijad*. <https://enl.ee/noortevolikogu-toimijad/>
- Eesti Noorteühenduste Liit. (s.a). *Noortenõukogud*. <https://enl.ee/noortenoukogud/>
- Eesti Noorteühenduste Liit. (s.a.). *Euroopa Noortefoorum*. <https://enl.ee/valissuhted/euroopa-noortefoorum/>
- Eesti Õpilasesinduste Liit. (s.a). *EÕEL ametlik koduleht*. <https://opilasliit.ee/>
- European Youth Portal. (s.a.). *EU Youth Strategy (2019–2027)*. https://youth.europa.eu/strategy_en
- Haridusportaal. (s.a.). *Noorteseire*. <https://haridusportaal.edu.ee/noorteseire>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a.). *Noorsootöö*. <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/noortevaldkond/noorsootoo>

- SA Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus. (s.a.). *Kogukonnad – tugevam ühiskond algab kohalikul tasandil*. <https://www.heak.ee/kodanikuuhendusele/kogukonnad/>
- Hopkins, J. (2024). *Using asset-based community development to increase student engagement and improve student experience in schools* [Master's thesis, Virginia Commonwealth University].
<https://scholarscompass.vcu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=9006&context=etd>
- Kass, L. (2022, 12. november). Ekspert: noortel peab olema võimalus päriselt tegevusi ja protsesse algatada. *Postimees*.
<https://haridus.postimees.ee/8359972/ekspert-noortel-peab-olema-voimalus-pariselt-tegevusi-ja-protsesse-algatada>
- Kogukonnaveeb. (s.a.). *Kogukonnaveeb*.
<https://kogukonnaveeb.ee/>
- Kretzmann, J. P., & McKnight, J. L. (1993). *Building communities from the inside out*. ACTA Publications.
- Kuuspalu, K. (2023). *Kogukonna arendamise ABCD*. Tartu Ülikool.
https://sisu.ut.ee/wp-content/uploads/sites/681/kai_kuuspalu.pdf
- Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid: sissejuhatus ja väljajuhatus*. Tallinna Ülikooli Kirjastus. <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:320741>
- Linnalabor & Kodukant. (2014). *Eesti kogukondade hetkeseis*.
https://www.kysk.ee/failid/Upload/files/Eesti%20kogukondade%20hetkeseis_uuringura_port_parandatud.pdf
- Linno. (2025, 21. oktoober). *ABCD mudel: Kuidas märgata ja kasutada oma kogukonna ressursse* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=N3el15Oxaek>
- Martinson, M. (2017). Noorte osalus kui ühiskonna lakmustest. *Mihus*.
<https://dea.digar.ee/?a=d&d=AKmihus201706.2.8>
- Narusson, D. (2021). Tuleviku kujundamine olles osa kogukonnast. *Mihus*.
<https://europanoored.eu/mihus/tuleviku-kujundamine-olles-osa-kogukonnast/>
- Nõuandeteenistus. (2024, 6.detsember). *Kogukondade arendamine – miks me sellest räägime*.
<https://www.pikk.ee/kogukondade-arendamine/>
- Osula, K. (2008). *Andmeanalüüs* [Õppematerjal]. Tallinna Ülikool.
<https://www.tlu.ee/~kairio/failid/kysimused.pdf>

Pärnumaa. (2025). *Kutse kogukondadele*.

<https://parnumaa.ee/uudis/kutse-kogukondadele-kuidas-leida-ules-enda-kogukonna-ressursid/>

Pärnumaa noortekogu. (s.a). *Mis on noortekogu ja noortevolikogu vahe?*

<https://pmnk.ee/noortekogu-ja-noortevolikogu/>

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone*. Simon & Schuster.

Noorsootöö seadus. (2026). RT I, 18.03.2026, 15

<https://www.riigiteataja.ee/akt/118032026015?leiaKehtiv>

Roberts, E., & Freeman, M. (2021). Reflective report: Asset-based working with young people. Paul Hamlyn Foundation. <https://www.phf.org.uk/assets/documents/Reflective-report-asset-based-working-with-young-people.pdf>

Rootalu, K. (2014). *Kirjeldav statistika*.

<https://samm.ut.ee/kirjeldav-statistika/>

Russell, C. (2017). *ABCD: 5 core principles*.

<https://www.nurtureddevelopment.org/blog/asset-based-community-development-5-core-principles/>

Siseministerium. (s.a.). *Kodanikuühiskond*.

<https://www.siseministerium.ee/tegevusvaldkonnad/sidus-uhiskond/kodanikuuhiskond>

Statistikaamet. (2025). *Noored*.

<https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/heaolu/noored>

Taru, M. (2014). *Noorteseire aastaraamat 2013*. Tartu Ülikool.

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/0eb67a2c-f83c-4b93-bacd-d2bd920172be/content>

Vihma, P., & Lippus, M. (2014). *Eesti kogukondade hetkeseis: Uuringuraport*. Linnalabor ja Eesti Külaliikumine Kodukant.

<https://www.linnalabor.ee/failid/n/fae42b3bd660ef506d6cb962d8dcb6c9>

United Nations. (s.a.). *Youth*.

<https://www.un.org/en/global-issues/youth>

World Health Organization. (s.a.). *Adolescent health*.

<https://www.who.int/southeastasia/health-topics/adolescent-health>

LISA 1. Uurimustöö küsitlus

Viljandimaa noortekeskuste noorsootõtajate panus kohalike noortekogukondade arendamisel.

Hea Avatud Noortekeskuse töötaja,

palun Teie abi oma TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia lõputöö koostamisel.

Minu töö teemaks on Viljandimaa noortekeskuste noorsootõtajate panus kohalike noortekogukondade arendamisel. Teie vastused aitavad välja selgitada, missuguseid ressursse noortekeskustes noortekogukondade kujunemise ja arengu toetamisel kasutatakse.

Vastuseid kasutatakse ainult selle uuringu raames ja tulemused esitatakse moel, mis ei võimalda neid seostada ei vastaja isiku ega konkreetse noortekeskusega.

Vastamisele võib kuluda 10 - 20 minutit.

Tänan lahke abi eest!

Merle Lukka

TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia kogukonnahariduse ja huvitegevuse õppekava diplomand

e - post: merle.lukka@gmail.com

tel: +372 5557 2503

1. Inimressursid

Palun väljenda oma nõustumist järgmiste väidetega 5 - palli skaalal, mille väärtused tähendavad:

5 - jah, kindlasti

4 - pigem jah

3 – ei oska vastata

2 – pigem ei

1 – üldse mitte

1.1 Suunan noori kasutama koolis omandatud teadmisi noortekeskuse tegevustes.

1.2 Olen kursis noorte isiklike edulugudega üldhariduskoolis.

1.3 Noored on kaasanud noortekeskuse tegevustesse oma vanemaid ja teisi pereliikmeid.

1.4 Oleme noortega analüüsinud, milliseid oskusi nad võiksid kogukonna kasuks kasutada (nt fotograafia).

1.5 Olen korraldanud tegevusi, kus noored saavad näidata ja õpetada teistele midagi, mida nad ise hästi oskavad.

1.6 Võtan noortega suheldes kõne alla nende väärtuslikud isikuomadused (nt hoolivus, organiseerimisvõime, suhtlemisoskus jm).

1.7 Soovitan noortele projekte, milles nad saavad oma oskusi rakendada.

1.8 Loon noortekeskuses "noor õpetab noort" olukordi ja tingimusi.

2. Keskkonna ja kohapõhised ressursid

2.1 Eelistan võimalusel välistegevuste läbiviimiseks kohalikku looduskeskkonda

2.2 Olen pidanud vastavate instantsidega läbirääkimisi noortele avaliku ja poolavaliku ruumi (hoovid, spordi- ja mänguväljakud jm) parema kättesaadavuse võimaldamiseks.

2.3 Olen noortelt saadud ideid kohaliku kultuuriruumi väärtustamiseks edastanud kohalikule omavalitsusele.

2.4 Külasthan koos noortega kohalikke kultuuriasutusi (nt raamatukogu, kultuurikeskus/ külamaja jt), et leida koostöövõimalusi.

2.5 Olen noori kaasanud aruteludesse, mis puudutavad kohalike mänguväljakute ja sportimisalade loomist.

2.6 Kasutame koos noortega ära erinevate aastaaegade võimalusi (talvel liuväli, suvel rannaruum, kevadel pargialad jt).

2.7 Tegutseme noortega erinevates avalikes kohtades, et suurendada noortekeskuse nähtavust ja märkamist kogukonnas.

2.8 Oleme koos noortega läbi viinud retki, mis tutvustavad osalejatele kohalikku loodust.

3. Kogukonnaühenduste ressursid

3.1 Noortekeskusel ja kohalikul üldhariduskoolil on ühiseid projekte.

3.2 Noortekeskusel on oma esindaja noortevolikogus.

3.3 Kohalik raamatukogu võimaldab noortekeskusele oma ressursside kasutamist.

3.4 Spordiklubid pakuvad noortekeskusele võimalusi oma ressursside kasutamiseks.

3.5 Kultuurimaja/ - keskus pakub noortekeskusele ruume esinemiseks, näitusteks või harjutamiseks.

3.6 Noortekeskus laenab vajadusel kohalikele asutustele inventari ja tehnikat.

3.7 Kohalikud ettevõtted tutvustavad noortele oma tegevusi töö- ja õpivõimaluste tundmaõppimise eesmärgil.

- 3.8 Kohalikud ettevõtted pakuvad noorte ettevõtlusele tuge.
- 3.9 Noortekeskuse noored on olnud kaasatud kohalike MTÜde tegevustesse.
- 3.10 MTÜ spetsialistid on jaganud noortega kogemusi oma tegevusvaldkonnast.

4. Institutsionaalsed ressursid

- 4.1 Olen osalenud kohalike arengukavade koostamisel.
- 4.2 Olen teinud ettepanekuid kohalike arengukavade täiendamiseks või muutmiseks noorte huvisid silmas pidades.
- 4.3 Aitan noortel vormistada rahastustaotlusi.
- 4.4 Tutvustan noortele reegleid, mis kehtivad ürituste korraldamisele avalikus ruumis.
- 4.5 Tegevusi planeerides arvestan kohaliku kogukonna heade tavadega (nt avaliku ruumi kasutus jt).
- 4.6 Järgin ise ja tutvustan noortele ohutusnõudeid, mis tagavad turvalise tegutsemise.
- 4.7 Olen olnud noortele mentoriks kirjaliku suhtluse harjutamisel (e-kiri, veebipostitus jt).
- 4.8 Olen olnud noortele mentoriks dokumentide koostamisel (nt noortekeskuse põhimäärus, kodukord).

5. Inimestevahelised suhted ja kogukonnalood

- 5.1 Arutlen noortega milliseid kohalikke traditsioone nad ise väärtustavad ja miks.
- 5.2 Oleme noortega osalenud kohaliku kogukonna fotode, mälestuste, lugude jne kogumisel ja jäädvustamisel.
- 5.3 Võtame koos noortega osa kohalikest traditsioonilistest sündmustest (rahvakalendri tähtpäevad, laadad jm).
- 5.4 Julgustan noori vanemate ja vanavanemate lugusid koguma ja jagama.
- 5.5 Oleme noortega tundma õppinud kohalike käsitöö- ja toidutraditsioone.
- 5.6 Olen andnud noortele võimaluse oma traditsioonide loomiseks.
- 5.7 Noored on osalenud ühistegevustes koos eakamate kogukonnaliikmetega (nt talgud, töötoad).
- 5.8 Jagan infot noorte ettevõtmistest ja edulugudest kohalikus ajalehes ja sotsiaalmeedias.

Taustaandmed

6. Mitu tundi nädalas on teie noortekeskus noortele avatud? Palun tee märge vastavasse lahtrisse.

- Üle 20 tunni nädalas
- Alla 20 tunni nädalas

7. Kui palju noori külastab teie noortekeskust keskmiselt ühe päeva jooksul? Palun tee märge vastavasse lahtrisse.

- 1 - 10 noort
- 11 - 20 noort
- 21 - 40 noort
- üle 40 noore

8. Palun järjestage teie noortekeskust külastatavate noorte vanusegrupid, kirjutades numbrid küsimuse all olevasse lahtrisse. Järjestage grupi numbrid suuremast - väiksemani.

1. 7 - 11 aastased noored
2. 12 - 17 aastased noored
3. 18 - 26 aastased noored

9. Mitu aastat olete olnud tegev noorsootöös?

- alla ühe aasta
- 1 - 3 aastat
- 4 - 5 aastat
- enam kui 5 aastat
- enam kui 10 aastat

10. Mitmendat aastat olete tööl praeguses noortekeskuses? Palun väljendage numbriga.

11. Kas Te omate noorsootöötaja kutset või kõrgemat noorsootöölalast kvalifikatsiooni? Palun tee märge vastavasse lahtrisse.

- Kutse puudub
- Oman noorsootöölalast kutset
- Kutse omandamisel
- Oman noorsootöölalast kõrgharidust
- Noorsootöölalane kõrgharidus omandamisel

LISA 2. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Merle Lukka ,
(autori nimi)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Noortekogukondade ressursipõhine arendamine Viljandimaa noortekeskustes ,
noorsootöötajate vaates
(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja(d) on Küllli Salumäe ,
(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

MERLE LUKKA

19.05.2026